

CAPVT VIGESIMVM TERTIVM.

Christus Pilato præsentatus, accusatur læsæ maiestatis,
ab eo autem interrogatus, innocens est inuentus.

Barraba autem liberato, postquam ab Herode
stultus est iudicatus, ad patibulum au-
xilante Simone Cyreneo ductus
est, & inter duos latrones
crucifixus, mortuus,
& tandem se-
pultus.

Et surgens omnis multitudo eorum, duxerunt il-
lum ad Pilatum. Cæperunt autem illum accusa-
re, dicentes: Hunc inuenimus subuertentem gen-
tem nostram, & prohibentem tributum dare Cæ-
sari, & dicentem se Christum Regem esse. † Pilatus au-
tem interrogauit eum, dicens: Tu es Rex Iudæorum?
At ille respondens, ait: Tu dicis. Ait autem Pilatus ad
principes sacerdotum, & turbas: Nihil inuenio causæ in
hoc homine.

† Matth.
27. a.
Mar. 15. a.
Ioan. 18. f.

† Matth.
27. b.
Mar. 15. a.
Ioan. 18. f.

Capita accusationum præter Matthæum describit
Lucas, falsa tamen, nempe quòd tributa Cæsari dare
prohibuerit: cuius tamen contrarium apparet Matthæi
22. capit. Sed hoc obijciunt, quod quidam Theudas, si-
ue quis alius paulo antè fecerat. Deinde quòd gen-
tem Iudæorum subuertisset: nempe multa docens præ-
ter legem ceremonijs que legis paulatim derogans. De-
mum quòd se Christum Regem esse diceret: In quo
duo crimina comprehendunt. Primum, quòd se Chri-
stum & Messiam faceret, & idcirco Dei filium: in quo
blasphemiam eum arguebant. Deinde, quòd Iudæorum
Regem: in quo læsæ maiestatis reum apud Pilatum
peragere eum studebant. Pilatus autem intentata ab illis
aduersus legem crimina parui ducens, falsumque esse
intelligens, quod tributa Cæsari vetuisset dari, ad asse-
ctati regni crimen trãsit, interrogans num Rex esset Iu-
dæorum. Quod cum Christus falsus esset, mirum esset
quomodo homo gentilis, qui Cæsari fauere studebat,
huius-

huiusmodi confessionem neglexisset, dicens: Nihil inuenio in eo causæ: nisi Ioannes affectati regni suspicionem ab opinione Pilati auertisse Christum recitaret, quæ respondit: Regnum meum non est de hoc mundo.

At illi inualecebant, dicentes: Commouit populum, docens per uniuersam Iudeam, incipiens à Galilæa usque huc. Pilatus autem audiens Galileam, interrogauit si homo Galileus esset. Et ut cognouit quòd de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui et ipse Ierosolymis erat illis diebus. Herodes autem uiso Iesu, gauisus est ualde. Erat enim cupiens ex multo tempore uidere eum, eo quòd audiret multa de eo, et sperabat signum aliquod uidere ab eo fieri. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse

¶ Matth.

26. f.

Mar. 14. f.

nihil illi respondebat. † Stabant autem principes sacerdotum et scribæ constanter accusantes eum. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo, et illiuit, indutum ueste alba, et remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die. Nam antea inimici erant ad inuicem.

Itaque cum hoc quoque Pilatum nihili ducere Pharisæi uiderent, nouum crimen intertant: nempe quòd doctriinis suis & prædicationibus monopoliã faciens, populum concitauerit à Galilæa usque Ierosolymã. Quod & fecisse alios legimus. At Pilatus audiens Christum Galilæum esse, non quidem ortu, sed educatione, ideoque de Herodis potestate & Tetrarchia, ad Herodem eum remittit. Erat autem hic Herodes Ioannis baptiste intersector, qui & Antipa dictus est, magni Herodis Aschalonitæ infanticidæ filius, Galilææ Tertrarha, qui post illum Christum, ad perpetuum exilium iussu Caligulæ Imperatoris Lugdunum deputatus est. Ad hunc ergo, quòd de eius Tetrarchia esset, iudicandum Christum misit Pilatus, ne iudicare ipse innocentem Pharisæorû importunitate cogeretur. Herodes autem cum multa curiose à Christo sciscitatus esset, nihil autem ille respondisset, neque accusantibus scribis & Pharisæis, tanquam fatuum illum ueste alba indutum remisit. Quod autem ait interpres: Spreuit eum cum exercitu suo, siue ut Græca habent, cum exercitibus suis: dupliciter sumi potest,

potest, vt *ἀρτὸν* referri potest ad τὸ *ἀρτὸν* scilicet Christum, vt Christi exercitus intelligatur custodia prætoria, quam dedit Christo Pilatus, vt eum deduceret ad Herodem, quem Christum, similiter & exercitum ad deducendum eum Herodes illuferit. Quod si referatur ad Herodem, sensus est, quòd Herodes simul & eius custodia militaris Christum illufit & spreuit. Erat autò hic Herodes inter reliquos Herodis filios nimis crudelis. Quod autem ait Lucas, amicos factos esse Pilatum & Herodem in illa die, innuit quòd similtates quædam erant antea inter eos. Nam cùm Herodes Galilææ Tetrarcha, Pilatus Iudææ procurator esset, vicinarum admodum regionum, non poterant non esse in exercendis iurisdictionibus similtates, & Pilatus paulo antè Galilæos quosdam tumultuantes inter sacrificandum occiderat, vnde inimicitia ortæ esse poterant inter Pilatum & eum. Rursus autem per Pilatum Herodis iurisdictione agnita, dum Galilæum Christum ad eum remittit, reconciliatio inter eos facta est.

† Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotum, & magistratibus, & plebe, dixit ad illos: *Obtulistis mihi hæc hominem, quasi auertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam inuenio in homine isto, ex his in quibus eum accusatis. Sed neque Herodes: nam remisi vos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam.* † Matth. 27. c. Mar. 15. b. † Ioã. 18. g. & 19. c. Act. 13. c.

Ex his patet quanto Pilatus studio laborauit dimittere Christum. Primò quòd interrogans super accusationibus, nihil causæ inuenit: sed & tentans eum de manibus emittere, misit ad Herodem. Deinde confirmat nihil in eo dignum morte: & nihilominus tanquam reū castigare promittit. Vnde pro emendatum, Græcè est *κατασκευάζω*, id est, cùm castigauero: magis que hoc loco quadrasset castigatum, quàm emendatum: agitur enim de castigatione per verbera.

† Neesse autem habebat dimittere eis per diem festum, unum. Exclamauit autem simul vniuersa turba, dicens: *Tolle hunc, & dimitte nobis Barrabam: qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate, & homicidium* † Matth. 27. b. Mar. 15. a. Ioan. 18. g. Act. 3. c.

K k missus

missus in carcerem . Iterum autem Pilatus locutus est ad eos , volens dimittere illum . At illi succlamabant , dicentes : Crucifige , crucifige eum . Ille autem tertio dixit ad illos : Quid enim mali fecit iste ? nullam causam mortis inuenio in eo . Corripiam ergo illum , & dimittam . At illi instabant vocibus magnis , postulantes ut crucifigeretur : & inualecebant voces eorum . Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum . Dimisit autem illis eum qui propter homicidium & seditionem missus fuerat in carcerem , quem ducerent eum , & apprehenderunt Simonem quandam Cyrenensem venientem de villa , & imposuerunt illi crucem portare post Iesum .

† Matth. 27. d.
Mar. 15. b

Pilatus ex consuetudine antiqua , qua ex Aegypto liberati in Paschate , derogare noluit consuetudini tandiu obseruata . Ideo existimans liberare Christum captiuum , qui eos ab Agypto liberauerat , proposuit eis illum : que renuerunt , eligentes pessimum totius vrbs grassatorem , Christum crucifigi petentes . Tunc dimisit illis Barrabam flagitiosum , Christum autem innoxium tradidit crucifigendum : no autem ut ipsi eum crucifigerent , sed ut potestate præsidijs crucifigeretur . Et ut inquit August. illis traditum dicit Euangelista , ut eos crimine implicitos , à quo alieni esse conabantur , ostenderet . Cetera patent Matth. 27 .

Sequebatur autem illum multa turba populi , & mulierum , que plangebant & lamentabantur eum . Conuersus autem ad illas Iesus , dixit : Filie Ierusalem , nolite flere super me , sed super vos ipsas flete , & super filios vestros . Quoniam ecce veniet dies , in quibus dicet : † Beate steriles , & ventres qui non genuerunt , & vbera que no lactauerunt . Tunc incipient dicere montibus : Cadite super nos , & collibus operite nos . Quia si in viridi ligno hec faciunt , in arido quid fiet .

Cum Christum turba mulierum , quæ ad lamentationem pronæ sunt , sequeretur , inter quas etiam erant Galilææ , solas Ierosolymitanas , mulieres non tam de morte sua flere iubet , quam de propria sua suorumque calamitate , quæ in quadagesimo primo post anno in obsidio

ne Ierusa-

† Sup. 21. d.
Sap. 3. c.
Ilu. 5. 4. a.
2. d.
Gal. 4. d.
Apo. 6. d.
8. 9. b.
Hoseæ. 10. c.

ne Ierusalem illas manebat : in qua beatas prædicat Ite-
riles, quòd filios suos in sinu suo trucidari, aut fame pe-
rere non viderent, imò neque eos præ fame deuorare
cogerentur: quodque tunc futura sit tanta ibi calamitas,
vt montibus & collibus obrui cupiant super se cadenti-
bus. Non ergo vetat simpliciter condoletentiam natu-
ralem & voluntariam super morte innocentis, sed magis
vult illas flere, & attendere ab ea, quæ illas manet ruina.
Quod verò ait: Quia si in viridi ligno, siue humido, vt
Græca habent, hæc faciunt, quid fiet in arido: metapho-
ricè autem illud it ad combustionem lignorum. Nam
qui non parit viridi ac viuido & fructifero ligno & ar-
bori, sed illud excindit & comburit, indubie non est
sperandum, quòd parsurus sit arido & mortuo: quasi di-
cat: si in me exercitus & prætor Romanorum tam cru-
deliter sæuit, qui tantum fructum orbi affero, nec parco
labori, quid vobis fiet omni gratia destitutis, & veræ vi-
tæ humore aridis, atque ad incendium tantum aptis.

Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo, vt interfi-
cerentur. † Et postquam venerunt in locum qui vocatur † Matth.
Caluarie, ibi crucifixerunt eum, & latrones, vnum à dex-
tris, alterum à sinistris. Iesus autem dicebat: † Pater, di-
mitte illis, non enim sciunt quid faciunt. † Diuidentes verò
vestimenta eius, miserunt sortes. Et stabat populus expectans,
& deridebant eum principes cum eis, dicentes: Alios saluos
fecit, se saluum faciat, si hic est Christus Dei electus. Illude-
bant autem ei & milites, accedentes, & acetum offerentes ei,
& dicentes: Si tu es Rex Iudeorum, saluum te fac. Erat Ioan. 19. a
autem & superscriptio scripta super eum literis Græcis, &
Latinis, & Hebraicis: Hic est Rex Iudeorum.

Ducitur itaq; cum maleficis ad suppliciū, vt maleficij
quoq; particeps putaretur. sed etiā cum maleficis suspē-
sus est, iuxta Iſaię vaticiniū. ✠ Et cum iniquis deputatus
est. Ascēdit autē nudus in crucē, vt qui seculū vincere cu-
pit, seculi delicias nō quærat, qualis etiā primus Adā pa-
radisum terrestrē ingressus. Barachia ad patrē extēdit, vt
ostēderet se oia velle amplectari, & ad se trahere, vt dixit
apud Ioannē: ✠ Cū exaltatus fuero à terra, oia traham. ✠ Ioā. 12. e

ad meipsum. Præter Matthæum autem recitat Lucas Christum dixisse: Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt: quod intelligi putant de rudibus & idiotis gentilibus, legem & prophetas prorsus ignorantibus, dictum, qui dicebant Christum verè condemnatum. Milites vestimenta eius inter se diuiserunt, ipse autem nihil eorum quæ in hoc seculo acquisierat, secū detulit, præter nudam humanitatem. Cætera Matth. 27.

Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus, saluum fac teipsum, & nos. Respondens autem alter, increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es. Et nos quidem iuste, nam digna factus recipimus, hic verò nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum: Domine, memento mei, dum ueneris in regnum tuum. Et dixit illi Iesus: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.

† 26. q. 6.
cano. Si
presby.
de pœni.
dist. 7.
Nullus.
De cōsec.
di. 4. Ba-
ptisimi
vicem.

Quòd alterum ex latronibus tantum Christo conuictatum esse Lucas recitat, Matthæus & Marcus in plurali latrones, non propterea inuicem dissentiunt. Nam frequens est in scripturis, synecdochicās pluralem numerum vsurpare pro singulari, & contrā. Latro autem iste conuersus verè pœnitentium typus est, ac vera spes eorum: qui boni nihil agnoscens in se, totusq; à Christo pendens, ac planè in eo confidens, & culpæ exors factus est, & penè tanta felicitet vitæ suæ displicentiā tanta Christum apprehendit fiducia, Christo enim credit, ipsumq; confitetur, ac testis est innocentie Christi, increpat maledicum focium, nec sibi parcat, qui accusator est sui. Alijs blasphemantibus & negantibus Christum, hic nõ erubescit eum confiteri, quem ex inuidia, non ex merito nõuerat crucifigi. Quid humiliter orare potuisset, quam quòd sui memor esset. Plurima itaque pietatis insignia hic latro complectitur. Fide credit, & illuminatur: timore subditur, compunctione mollitur, pœnitentia concutitur, confessione purgatur, dilectione dilatatur, prædicatione & correptione focij zelatur, confidentia sperat, oratione exauditur & impetrat. Ideo iudicis sententiam audit: Hodie mecum eris in paradiso. De hoc latrone, & de verbis Domini in cruce, vide elegantem

gantem tractatum, & verè pium Arnoldi Abbatis Bonauallis.

† *Erat autem ferè hora sexta, & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram, usque in horam nonam. Et obscuratus est sol, & velum templi scissum est medium. Et clamans voce magna Iesus, ait: Pater, † In manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expirauit.*

† Matth.

27. f.

Mar. 15. c.

Ioan. 19. c.

† Psal. 30.

a.

Hora sexta, quæ nostra est meridiana, cùm horas ab ortu solis numerare soliti sint, solis eclipsis contra naturam facta est per tres horas. Sole enim existente in medio cæli, luna diametraliter opposita, subito soli occurrit, supponitur illi, ac eius radios, ne ad terrâ perueniant, profus impedit, vt nec eius appareret locus in cælo, iuxta dicta prophetarum Ierem. 15. ✠ Occubuit sol, cùm media adhuc esset dies. Amos. 8. ✠ Occubet sol in meridie, & contenebrabitur super terram in die lux. Retrahit enim sol radios, ne aut pendentem Dominum videret. Quam etiam eclipsim ferunt Dionysium Areopagitam apud Thebas cum Apollophane vidisse, qui hæc apud Mantuanum refert:

✠ Iere. 15.

✠ Amos. 8.

*Vi mihi nescio qua vocemque animūque mouēte,
Credite clamaui, luxato machina mundo.*

Vel ruet hæc ingens, atque in chaos acta recedet

Ex oculis, aut ipse opifex qui condidit illam,

Nunc patitur, magnaque gemēs sub mole fatiscit.

Tribus autem horis exactis luna ad locum suum reuertitur, & tunc sol loco suo apparet. Præter Marthæum Lucas Christum recitat dixisse: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Vbi pro commendo, Græcè est, παραδίδωμαι, id est, commendabo. Est autem παραδίδωμαι, veluti depositum seruandum alicui committere, & credere ad tempus. Ita & Christus interim dum triduum elaboretur, spiritum suum in manus patris commendabat, veluti seruandum, ac postea resumendum: prout ipse dixit: Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam.

† Matth.

27. f.

† *Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, dicens: Verè hic homo iustus erat. Et omnis turba*

Mar. 15. d.

eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbāt quæ fiebant, percutientes pectora sua, reueriebantur. Stabant autem omnes noti eius à longe, & mulieres, quæ eum secutæ erant à Galilea, hæc videntes.

Centurio etiam dux militum Pilati, qui crucifixerūt eum, iam Dei filium, quem crucifixerat, confitetur, omnesque astantes spectaculis, fatentur Dei filium, quem Iudæi lapidibus duriores blasphemant & detestantur. O duriora saxi Iudæorum pectora. Finduntur petrae, sed horum corda durantur. Iudex arguit, credit minister, proditor scelus suum voluntaria morte condemnat: elementa fugiunt, terra concutitur, sol occultat lumen suum, monumenta referantur, Iudæorum tamen immobilis duritia orbe concussio manet.

†Matth. 27.g. †Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio, vir bonus & iustus, hic non consenserat cōsilio & actibus eorum, ab Ari-
 Mar. 15.d. mathæa ciuitate Iudææ, qui expectabat & ipse regnū Dei.
 Ioan. 19.g. Hic accessit ad Pilatum, & petijt corpus Iesū, & depositum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.

Ioseph, inquit August. fiducia dignitatis, qua præditus erat, familiariter intrauit ad Pilatum, iam minus curans de Iudæis, quanuis autem in audiendo Domino deuitaret inimicitias eorum, quia senator eorum erat, vt Marci 15. diximus. Decuriæ enim siue classēs, membra sunt curiæ pallamentæ, cuius magistratus dicuntur decuriones siue consultores. Et talis erat ille Ioseph, utiq; & bonus & iustus, & Christi discipulus, occultus tamen propter metum Iudæorum, eo quod expectaret regnum Dei, & credebat illi. Impetrauit igitur quod petiuit, corpus Iesū, & illud inuolutum sindone sepeliuit in monumento nouo, in quo nondum quisquam positus fuerat, ne resurgente Domino veniret in controuersiam, vtrum hic, an alius resurrexisset: siue vt ait Augusti. Sicut in vtero Mariæ nemo ante ipsum, nec post ipsum cōceptus est, ita in hoc monumento nemo ante ipsum, nec post ipsum sepultus est.

Et dies erat parasceues, & sabbatum illucebat. Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt

derunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius. Et reuertentes, parauerunt aromata, & unguenta: & sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

Parasceue Græca vox est: παρασκευή enim præparationem significat. Et in scripturis sanctis ponitur pro die præcedente magnum sabbatum, qua die iubebantur præparare necessaria ad esum agni Paschalis. Ea dies est quæ apud nos dicitur dies Veneris sancta. Nam die Iouis comedit agnum, & traditus est Dominus, die verò Veneris crucifixus est, & die Sabbati requieuit in sepulchro. Quod verò de mulieribus parantibus aromata ait, vide Matth. 28.

CAPVT VIGESIMVM QVARTVM.

Mulieres cum aromatis sepulchrum visitantes, & ab angelis eum viuere audientes, discipulis nunciauerunt, qui & ipsi non crediderunt, ex quibus ipse Petrus visitans, nil prorsus inuenit, nisi linteamina. Sub vespera autem duobus euntibus in Emaus se sociat, & se undecim manifestat, cum illis manducans, & tandem ipsis cernentibus in cælum ascendit.

V Na autem sabbati valde diluculo reuerunt ad monumentum, portantes que parauerat aromata, & inuenerunt lapidem reuolutum à monumento. Et ingressæ, non inuenerunt corpus Domini Iesu. Et factum est dum mente conseruata essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. †Cum timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid queritis viuentem cum mortuis? Non est hic, sed surrexit. Recordamini qualia locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset, dicens: †Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertia resurgere. †Et recordate sunt verborum eius. Et regressæ à monumento, nunciauerunt hæc omnia illis undecim, & ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene, & Ioanna, & Maria Iacobi, & ceteræ que cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum

†Matth.

28.a.

Mar. 16.a.

Ioan. 20.a

†Matth.

28.a.

Mar. 16.a.

Ioan. 20.a

†Matth.

17.d.

Marc. 9.c.

Supr. 9.c.

†Matth.

28.b.

Mar. 16.c.